

Роман КАБАЧІЙ, 1978, м. Буча, Київська область, Україна

ВЕЛИКОДУШНО

Він сидить напроти і «сповідається»: убив своїми руками шістьох людей. «Якби не я їх, то вони б мене», - поспіхом намагається розповісти побільше, якби інфаркт мав би статися прямо під час розмови. Тонometr лежить поруч.

- На війну потрапив, бо у мене була якась страсть до пригод. Я це все сприймав як закономірний процес. Прийшов німець, я знаю, - пішов воювати. Не уявляв, що таке смерть, якось байдуже на це все дивився. Як хто був поранений, то я звичайно кидався на допомогу... Лють набиралася якомога більше. Розпачу не було ніякого. Як була потім **якась небезпека, підозріле, то була не панічна тривога, а просто якось душа співала. По тілу електрика.**

Виріс на Дніпрі. Для України це особливі люди з касти «річкової культури». Уміння перепливати широку швидку ріку йому знадобиться під час війни: підірвав уночі ворожу баржу.

Його батьківщина це історично також козацька територія Канівського полку.

- Козацький дух у селі був аж до війни. Як хтось десь їхав, то мати тоді каже: «Мій козак туди-то поїхав», це трималося до війни. А коли чоловіка забирали до війська, дак казали: «Його забрали в москалі». А дружину називали «московкою».

Часи більшовизму, руйнування церкви перед війною згадує з огидою: «Це свої робили, - їх там прокляли, і між іншим, вони всі не своєю смертю померли».

- **Народ, який багатоліття в рабстві жив, має рабську душу.**

Прийшли більшовики, зразу хтось знаходиться для них: здебільшого йшли алкоголіки, нероби, - вони склали актив. До більшовиків я відносився як до найстрашнішого зла. У нашому селі чоловіки як вип'ють по чарці, то співали: “Нема хліба, нема сала, все совецька власть забрала”, або “Як був Микола-дурачок, то був і хліб і п'ятачок, як настали комуністи, то не стало чого їсти”.

Входить дружина у хустці, вносить чай та коржик: «Беріть чашечки», - пригоща. «Ч» в обох складах вимовляє на твердо, мовби не було в цих краях 70 років комуністичної русифікації. Над дверми висить портрет матері, під ним підпис: **«Рідна мати моя, ти ночей не доспала, і в колгоспнім ярмі ти життя змарнувала»**. Розповідає про своє остарбайтерство у Східній Пруссії, там служив на господарстві у мазура Адама Бялі.

- Хазяїн дуже дивувався, як я працюю: **сонце сходить, я вже на ногах, а спати – як сонце заходить**. Так як мене годували – а їв я те саме що й хазяї – то мені такої їжі й не снилося. Три страви: мені було дивно, що суп вони їдять без хліба, поїв суп, поїв кашу, а потім чи пудинг якийсь, чи бутерброд, кава, компот.

Пояснює, що там на собі зрозумів брехливість совка:

- Нас же вчили у школі, що поміщики мучили селян. У підручниках була картинка, - **робітник рачки тягне вагонетку, а над ним стоїть буржуй у циліндрі з нагайкою**. А в Німеччині як у рай потрапив. Якби не мої патріотичні почуття, кращого життя не треба було – я просто розгубився. Мені дали гарну одягу свого сина, стару я скинув.

У свої 90 з гаком феноменально пам'ятає назви сіл, річок у Східній Пруссії, Мазурах, Підляшші. Від Бялі втік на польські землі, коли навчився сякої-такої мови від працівників-поляків. Прикинувся кресов'яком з Волині. Підробляв танцями-витинанцями на площах міст під приказку, яку вивчив із дитинства від ромів: “Я вам затанцюю на пузі, на раки, на голові, на сраки, на дванадцять жил!”.

Включає у кутку позірно неприглядний світильник – під світлом **проступає списаний з «Лаокоона» козак, що рве ланцюги, вириваючись із вулкана**. Зробив його у 1970-х, коли у такому козаку можна було вчитати незалежницькі устремління. Брата Івана ще школярем забрало НКВД у 1938-му за слова «Якби Україна була незалежною державою, нам би краще тоді жилось». Брата більше не бачив.

- Коли почув, що взяли Бобруйськ, вирішив пробиратися через фронт. Чув гармати – була осінь 1944 року. Дійшов до торф'яного болота, там було багато біженців. Вони робили з торфу будки, де спали і готували їсти. З'явилися два німці. Один пішов в одну сторону, а другий у мою — у мене блище, вогонь горить, я дрова рубаю. Молодий, такий гарненький той німець — мені пізніше аж шкода його було. Ви розумієте, **у війну зовсім іншою людиною себе**

почуваєш. Я не кровожерливий, у мене серце болить за людину — коли що.

Він прийшов до мене: “Во іст швіня?” Шукали свиней, видно для кухні. Молодий єфрейтор, мав нашивку на рукаві. Я оце ж стою, як дрова рубав, усміхаюся до нього, так привітно – головою йому покивав, поздоровкався. Та отам, кажу. Він одвернувся, я йому одразу обухом по потилиці. Ударив його, він упав, я одкинув його цю пілотку, і ще раз по голові вдарив. А тоді роздягнув, всю одєжу забрав. Його самого – у яму де торф вибирали, штовхнув, торфом прикрив, одєжу свою туди ж скинув. Вдів його обмундірування, там було крові трохи, то в його “Зольдбух”, солдатській книжці фотографію відігнув трохи, примочив у кров, щоб не можна було одразу пізнати —мовляв поранений був.

Далі історія про викрадення важливої карти пересування дивізії «Krim», вона настільки неймовірна, настільки ж реальна. Карта знадобиться йому на радянському боці фронту.

- Повзком-повзком, пройшов німецьку лінію, виліз на “нейтралку”, а ви розумієте, ці трасіруючі кулі все ж пострелюють, кругом літають, переливаються. А в мене душа співає, аж сам видається почну співать. “Нейтралку” перейшов, став на ввесь зріст, іду, чую: “Кто идет?” - “Свои!” “Кто свои? Пароль!” Кажу: не знаю, я йду з розвідки. Приходжу до їх, випивші, смерділо від них горілкою, а в мене це ж на поясі гранати і автомат, **а вони мені на руці годинник знімають, а зброю навіть не дивляться!**

Завели в підвал, де штаб їхній, а я ще їх підганяю — давайте мене швидше в штаб, маю відомості. Там сидить офіцер у куфайці. Я до того часу ще й погонів радянських не бачив. “Хто такий?” Я говорю:

радянська людина, убив німця, надів його форму, маю вагомі дані, прохаю мене направити в штаб. Виклав на стіл гранати, автомат. А він мене за шию взяв — ти мене поранив! Я кажу — хіба ж ви не чуєте, руський я. “А, власовец!” А я своє гну — у штаб мене давайте! “Отправьте его в штаб”, - махнув. Беруть мене за руки, вивели надвір, зачепилися за якесь дишло — віз стояв. Привели до ями, штовхнули до неї, я туди впав, чую — затвор у калашникова тррах! У мене по тілу якась електрика пішла, хребет засвербів. Відчув, як зараз будуть кулі в моє тіло впиватися. Це секунди! І саме в цей час коли це відчув, чую: “Ребята, ану давай його назад!” Виходить замполіт, відпочивав там на кушетці, чув ці всі мої крики, вискочив роздітий, і спитав, куди мене поділи, йому сказали — “в розход”. Я тут уже давай лаятися спересердя, я мовляв добивався скільки сюди, а за це повели розстрілювать!

Мене передали в контррозвідку СМЕРШ на допит. Тоді розстрілювали всіх підозрілих – не панькалися, особливо тих що з полону втікали.

Коли мене туди привели, **варварства такого світ не знав – як мене там лупцювали.** Я ж їм якраз доказав цими даними, вони ту Кримську дивізію шукали. Чули, що вона десь тут є, а я ж їм конкретно вказав де і як. Старшина повів мене в баню, я помився, німецької моєї форми немає, лежить нова радянська. “Одягайся!” Я подивився на нього з недовірою, а він каже усміхаючись: “Одягайся!” Беру гімнастюрку, вона з погонами. На погонах три лички — тобто мені дали сержанта.

Усі розмови гітьми його дому заради одного: відновлення статусу учасника «Великої Вітчизняної війни» і права бути відповідно похованим. Його відберуть, коли після війни за зв'язки з оунівським підпіллям

потрапить до ГУЛАГу, лише на 5 років. Там убивати «кримінальних» доведеться теж. А поки війна у знайомій йому Східній Пруссії.

- У боях в Гольдапі проявив великодушність: ще штурмували місто, я кинув гранати, бачив – стріляли з дому двоє німців. Один був убитий, а другого дострелив, на східці став бігти, дивлюсь – **на повороті стоїть німчєня. Ви би бачили, яке воно красиве:** біле лице, а оскільки злякався, кров'ю намальовані щоки, а губка труситься в його і слина на губі. Я йому “ком гір” — німецькою, а він стоїть, то я його за рукав потяг. Мені було видно, що під східцями купа опалого дерева, щєбінь. То я йому сказав щоб ліз туди, сидів два дні а лише потім звідти виходив. Там убивали всіх підряд, у полон не брали практично. Я його там навіть прикрив, і це моя радість, коли згадую, що врятував цього хлопчика.

Статус учасника ВВВ йому повернуть, проте до нього буде довга дорога. У місті, де він зараз є почесним громадянином, називали рецидивістом і зарізякою. У місті, де як майстер на всі руки пропонував школу народних ремесел і був за півкроку до її реалізації.

- Як закінчувалася війна, організували укрєпрайон Штудгоф. Нерідко приходили поляки, тоді вже вони знали, що це буде їхня земля. Після війни з німцями у Кєнігсбергу сформували полк і відправили його на японський фронт. Мене, оскільки я знав польську і німецьку мови, досвідчений розвідник, залишили там.

Врятувати націоналістку.

- НКВД привозить ешелон репатрійованих дівчат. Солдати з гарнізону, не всі, а ті що мали пропуски, ходили до дівчат. Хоча нас попереджали, щоб ми ніякої підозри на себе не викликали. Я з дитинства дуже сором'язливий, мені це аж шкодило. Познайомився з дівчиною із Калуша, ми з нею говорили по-українськи, вона мені розповідала **за радянську владу не дуже.**

Це дібрали тих дівчат, у кого або родичі, або вони самі були якось пов'язані з ОУН. Вона мені розповіла, що у неї в УПА був брат.

Говорила про них як про “повстанців”, казала що вони воювали проти німців, а тепер видно проти радянських. Оскільки я лагодив замки, і до вікон, двері у коменданта, а він бачить, що я ще й герой війни, то дав мені право заходити до нього в кабінет навіть коли його немає. У нього лежали бланки, вони видавалися

“вольнонайомним”. Оскільки там не завжди заповнене було, а вони були проштамповані печаткою, і вже з підписом, я такий **бланк узяв, написав її дані – звідки вона, що до чого, оформив її як вольнонайомну. Назбирав одежі їй, приніс – кажу: йдіть.** Вона не потрапляла перед тим у таку ситуацію; їх там і насилували... **Фільтр вони не пройшли...**

Після цього **Андрій Чабан** вирішить йти із війська геть.

